

Ο δρόμος
για την
Ελευθερία...

Συγγραφείς και εικονογράφοι της ιστορίας

είναι οι μαθητές της Δ' τάξης:

Παναγιώτα Κιούση

Θεοδώρα Τσάμη

Γεωργία Τερλέγκα

Αντιόπη Ζουρνά

Νεκτάριος Ζιάζιος

Γεώργιος Ράπτου

Γεώργιος- Νικόλαος Μαντάς

Δημήτριος Θεοδώρου

Άγγελος Ντέντες

Υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί:

Μιχαλοπούλου Χάρης

Αγγελόπουλος Διονύσιος

σχολικό έτος: 2020-21

αφιερωμένο στους γνωστούς και άγνωστους ήρωες
και ηρώιδες της Ελληνικής Επανάστασης...

Μάιος 2021

Θοδωρή, νομίζω φτάσαμε! Λέω να αφήσουμε τα ποδήλατά μας εδώ και να ανέβουμε γρήγορα τα σκαλιά, είπε η Ελευθερία.

Έχεις δίκιο! Κάτσε να πάρουμε μια ανάσα. Η ανηφόρα ήταν πολύ κουραστική, είπε ο Θοδωρής.

Η Ελευθερία και ο Θοδωρής είναι δύο δίδυμα αδέρφια, που πηγαίνουν στη Δ' τάξη ενός χωριού των Καλαβρύτων. Ένα ηλιόλουστο πρωινό, αποφάσισαν να πάνε μια όμορφη βόλτα με τα ποδήλατά τους ως το Ηρώο των Πεσόντων Αγωνιστών, κοντά στην Ι.Μ Αγίας Λαύρας.

1,2,3,4... ουφ, ατελείωτα είναι αυτά τα σκαλοπάτια, είπε ο Θοδωρής, καθώς ανέβαινε λαχανιασμένος.

Η Ελευθερία, από την ανυπομονησία της να ανακαλύψει τι κρυβόταν στην κορυφή αυτού του λόφου, ανέβηκε τρέχοντας τα σκαλιά. Όταν πάτησε το τελευταίο σκαλοπάτι, έμεινε ακίνητη, μέχρι να την προφτάσει ο αδερφός της.

Αχ, κουράστηκα! Ε, τι έπαθες; Φάντασμα είδες; αναρωτήθηκε ο Θοδωρής.

Μπροστά τους ήταν υψωμένο ένα τεράστιο μνημείο με τρία αγάλματα, μιας γυναίκας, ενός πολεμιστή και ενός ιερέα. Η θέα προς τον κάμπο ήταν μοναδική.

Ένα απαλό αεράκι δρόσισε τα ιδρωμένα πρόσωπα των δύο παιδιών. Η απόλυτη ησυχία που επικρατούσε, τους γέμιζε με γαλήνη. Αφού περιεργάστηκαν με προσοχή το μνημείο από όλες τις πλευρές του, , είπαν να καθίσουν λίγο.

Πολύ μου αρέσει εδώ. Έχω μια ιδέα! Να κλείσουμε τα μάτια μας και να αρχίσουμε να μαντεύουμε από πού προέρχονται οι ήχοι που ακούμε. Τι λες; Ξεκινάω πρώτη. Μμ, ακούω ένα πουλάκι. Μάλλον κοτσύφι είναι, είπε η Ελευθερία γεμάτη ενθουσιασμό.

Εγώ ακούω ένα τρακτέρ, να περνά τον δρόμο στον κάμπο, είπε ο Θοδωρής. Το παιχνίδι συνεχίστηκε για λίγο ακόμα, μέχρι τη στιγμή που ακούστηκε μια λεπτή γυναικεία φωνή να σιγοτραγουδά: «Ως τότε παλικάρια θα ζούμε στα στενά, μονάχοι σαν λιοντάρια στις ράχες στα βουνά...». Τα δύο παιδιά παρασύρθηκαν και χωρίς να το καταλάβουν άρχισαν και εκείνα να σιγοτραγουδούν τον «Θούριο» του Ρήγα.

Είναι κανείς εδώ; ρώτησε η Ελευθερία τρομαγμένη. Η φωνή συνέχισε... «Κάλλιο είναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά σαράντα χρόνοι σκλαβιά και φυλακή...». Κοίταξαν αριστερά, κοίταξαν δεξιά, αλλά δεν υπήρχε κανείς. Τότε αισθάνθηκαν δύο χέρια να τους ακουμπούν ελαφριά τους ώμους τους, γύρισαν τρομαγμένοι και οι δυο και είδαν μια γυναίκα με ένα μακρύ λευκό φόρεμα να τους χαμογελά. Με την άκρη του ματιού τους παρατήρησαν όμως, ότι το γυναικείο άγαλμα στο κέντρο του μνημείο έλειπε.

Γεια σας! Είμαι η Ελευθερία. Χαίρομαι κοριτσάκι μου, που έχουμε το ίδιο όνομα. Ο αδερφός σου έχει το όνομα του σπουδαίου Γέρου του Μοριά, άκουσα. Για εμένα έχασαν τη ζωή τους τόσοι και τόσοι Έλληνες και τους ευχαριστώ. Κι εσάς σας ευχαριστώ που ήρθατε να μας τιμήσετε. Θυμάμαι τα λόγια του Αθανάσιου Διάκου και

δακρύζω. «Για δεσ καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει, τώρα που ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζει η γης χορτάρι». Ήταν Απρίλης μήνας. Ήξερε το φρικτό του τέλος, αλλά ούτε για μια στιγμή δεν πέρασε από το μυαλό του να αλλαγοπιστήσει και να προδώσει την πατρίδα. «Ενώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε να πεθάνω» ήταν τα τελευταία του λόγια, είπε το άγαλμα.

Μετά την αρχική τους έκπληξη, τα δύο αδέρφια άρχισαν τις ερωτήσεις.

Ποια είναι τα άλλα δύο αγάλματα; ρώτησε η μικρή Ελευθερία.

Για να επιστρέψω στην Ελλάδα συνεργάστηκαν πολλοί. Οι άνθρωποι της Εκκλησίας, οι γενναίοι πολεμιστές μας, αλλά και όλος ο λαός έδωσαν την ψυχή τους.

Αχ, και τι δε θα έδινά να ζούσε έστω για μία μέρα σε εκείνη την εποχή! Είπε η Ελευθερία με έναν βαθύ αναστεναγμό.

Πιάστε το χέρι μου και ακολουθήστε με, τους είπε το άγαλμα.

Στο πίσω μέρος του Ηρώου υπήρχε μια μικρή πόρτα, την άνοιξαν, κατέβηκαν δέκα σκαλοπάτια και ανοίγοντας μια άλλη πόρτα, βγήκαν σε ένα χωριό, που δε θύμιζε σε τίποτα το δικό τους. Αυτοκίνητα δεν υπήρχαν, τα σπίτια αριστερά και δεξιά του χωματινού δρόμου ήταν μικρά και φτωχικά και όλοι ήταν ντυμένοι σαν ήρωες της Επανάστασης.

Ήρωες της Επανάστασης, είπαμε; Η ευχή της Ελευθερίας μόλις έγινε πραγματικότητα!

Μάιος 1821

Θα σας αφήσω μια ολόκληρη ημέρα εδώ! Θα έρθω να σας πάρω όταν ο ήλιος θα είναι έτοιμος να κρυφτεί. Να είστε προσεκτικοί. Το πρώτο που πρέπει να κάνω είναι να σας βρω κάτι να φορέσετε. Για εσένα, Ελευθερία βρήκα αυτή την κόκκινη φούστα , ένα άσπρο πουκάμισο και ένα κόκκινο γιλέκο, είπε το άγαλμα.

Ωραία! Μοιάζει με τη στολή που φόρεσα στο θεατρικό για την 25^η Μαρτίου, είπε η Ελευθερία ενθουσιασμένη.

Εγώ θα φορέσω φουστανέλα; αναρωτήθηκε ο Θοδωρής.

Φουστανέλα συνήθως φοράνε οι μεγάλοι και όχι τα αγοράκια. Για εσένα βρήκα αυτή την καφέ πουκαμίσα, ένα μπλε γιλέκο και ένα μπλε φαρδύ παντελόνι. Για τα πόδια σου, θα σου δώσω ένα ζευγάρι χοντρές άσπρες κάλτσες και μυτερά δερμάτινα τσαρούχια. είπε το άγαλμα.

Θα επιστρέψω να σας πάρω αργότερα. Καλά να περάσετε και προσοχή μη σας πιάσουν οι Τούρκοι, τους είπε το άγαλμα, καθώς τους αποχαιρετούσε.

Μου είναι λίγο μεγάλα τα τσαρούχια. Με έπιασε φαγούρα και από τις κάλτσες, είπε ο Θοδωρής με το γνωστό παραπονιάρικό του ύφος.

Σταμάτα γκρινιάρη. Ζούμε μοναδικές στιγμές. Είναι απίστευτο, είπε η Ελευθερία.

Αφού περπάτησαν λίγο ακόμα, σε μια αλάνα βρήκαν μια ομάδα αγοριών που έπαιζαν.

Α, το ξέρω αυτό το παιχνίδι. Είναι κυνηγητό. Μπορώ να παίξω μαζί σας; ρώτησε ο Θοδωρής λίγο διστακτικά τα παιδιά.

Εγώ θα παίξω με τα κοριτσάκια σε εκείνη την αυλή. Έχουν ζωγραφίσει ένα κουτσό σαν αυτό που έχουμε στο προαύλιο του σχολείου μας. Δεν το πιστεύω!

Στην ίδια αυλή δύο κορίτσια κρατούσαν τις άκρες ενός σχοινού ενώ ένα άλλο πηδούσε μετρώντας. Κάτω από τον ίσκιο ενός πλατανιού κάποια άλλα κορίτσια έπαιζαν τυφλόμυγα.

Ποια άλλα παιχνίδια σας αρέσουν να παίζετε; , ρώτησε η Ελευθερία, αφού παρατήρησε ότι τα παιχνίδια που συνήθιζε να παίζει είχαν τελικά μεγάλη ιστορία.

Παίζουμε κουτσό, γύρω -γύρω όλοι, πινακωτή, μήλα, τυφλόμυγα, το δαχτυλίδι, τζιζ και άλλα πολλά. Μας αρέσει να παίζουμε και με τις «κουτσούνες». Τις κούκλες αυτές μου τις φτιάχνει η γιαγιά μου και τις ντύνω με υφάσματα που περισσεύουν από τον αργαλειό. Η γιαγιά μου μού έδωσε την πρώτη μου κουτσούνα όταν έγινα τριών χρονών. Δεν πρέπει να την πλύνω ποτέ όμως, γιατί θα χάσει τη δύναμή της και θα την κρατήσω μέχρι να παντρευτώ, είπε ένα κοριτσάκι.

Στο στρατόπεδο των αγοριών το κυνηγητό εξελίχθηκε σε πετροπόλεμο.

Ωχ, Παναγία μου. Θα μου βγάλουν κανένα μάτι με τις πέτρες που πετάνε. Καλύτερα να παίξω κλέφτικο. Ωχ! δεν πρόλαβε ο Θοδωρής να κρυφτεί και τον πέτυχε μια πέτρα στο κούτελο. Ζαλίστηκε και έπεσε κάτω. Η Ελευθερία άκουσε τις φωνές και έτρεξε κοντά στον αδερφό της. Το καρούμπαλο είχε γίνει ολόκληρο βουνό και στα πόδια του είχε πολλά γδαρσίματα. Ένα από τα αγόρια πρότεινε να πάνε στο σπίτι του για να του κάνει

η μαμά του τα γνωστά «γιατροσόφια» Τον σήκωσαν όπως- όπως και τον πήγαν στο σπίτι. Δεν ήταν πολύ μακριά άλλωστε.

Μαμά, σου έφερα έναν τραυματία, είπε ο νέος τους φίλος.

Μη φοβάσαι, παιδί μου. Θα σου περάσει αμέσως. Θα σου βάλω λίγο βούτυρο από τη γελάδα μας για να μη μεγαλώσει το καρούμπαλο. Βλέπω ότι και τα πόδια σου τα έγδαρες για τα καλά. Πάω να φέρω το τσίπουρο, είπε η μαμά του παιδιού.

Ποιο τσίπουρο; Θα με μεθύσει για να μην πονάω; Θα μου βάλει βούτυρο στο καρούμπαλο; Κουλουράκι είναι το κεφάλι μου; Ωχ, αρχίζω να ζαλίζομαι, είπε ο Θοδωρής.

Α, τσούζει πολύ σαν οινόπνευμα! Κι αυτή η αλοιφή μυρίζει αυγό! Μπλιαχ! είπε με το γνωστό παραπονιάρικό του ύφος ο Θοδωρής.

Αυτή την αλοιφή την έφτιαξα εγώ. Δε μου αρέσουν οι αλοιφές που φέρνουν οι κομπογιαννίτες που έρχονται στο χωριό δυο φορές το μήνα, είπε η μαμά.

Τώρα είσαι έτοιμος. Μέχρι να παντρευτείς θα γιάνει. Όπου να 'ναι θα έρθει και ο πατέρας σας, από τα κτήματα. Θα στρώσω να φάμε. Θέλετε να μείνετε κι εσείς, παιδιά; είπε η μαμά.

Εννοείται πως ήθελαν. Ήταν νηστικοί από το πρωί.

Η Ελευθερία με τη μαμά και το κοριτσάκι της οικογένειας πήγαν στην κουζίνα για να στρώσουν το τραπέζι και να ετοιμάσουν το φαγητό.

Σήμερα έχουμε φασολάδα. Ζύμωσα και λίγο ψωμί με το καλαμποκίσιο αλεύρι που πήρα από τον μύλο. Τη γουρουνούλα θα τη σφάζουμε για το γάμο της Λενιώς. Να με συμπαθάτε παιδιά.

Μαρία πήγαινε να φέρεις λίγες ελιές, δυο κρεμμύδια και λίγο φρέσκο τυρί. Γρήγορα πριν έρθει ο πατέρα σας. Το φαγητό είναι έτοιμο, φώναξε η μαμά. Κοπιάστε.

Εκείνη τη στιγμή ανοίγει η πόρτα και μπαίνει ένας ψηλός άνδρας με ένα παχύ μουστάκι σαν του Κολοκοτρώνη.

Γυναίκα, πού είναι η φουστανέλα μου, ορέ; Το βράδυ θα πάμε στο λημέρι μας στον Χελμό, είπε ο πατέρας των παιδιών καθώς ετοιμάζε το καριοφίλι και τις πιστόλες του, γεμίζοντάς τα με μπαρούτι.

Η Ελευθερία και ο Θοδωρής περιεργάζονταν με δέος τη φορεσιά που κρεμόταν από ένα τσιγκέλι στον τοίχο.

Φαντάσου, σε πόσες μάχες θα έχει πάρει μέρος. Είναι λερωμένη με αίμα. Πρώτη φορά βλέπω αληθινή φουστανέλα! Είχα διαβάσει ότι έχει 400 δίπλες, όσα και τα χρόνια της σκλαβιάς. Επειδή χαρτομάντιλα δεν υπήρχαν τη χρησιμοποιούσαν για να σκουπίζουν τα χέρια και το πρόσωπό τους. Το γιλέκο με τη χρυσοκλωστή το έλεγαν φέρμελη. Στο κεφάλι φορούσαν το κόκκινο φέσι, είπε η Ελευθερία.

Δες τη ζώνη με τις θήκες για τα σπαθιά και τα όπλα! Σελάχι το λένε, συμπλήρωσε ο Θοδωρής.

Άφησαν για λίγο τη φορεσιά και κάθισαν στο τραπέζι μαζί με την οικογένεια.

Φασολάδα θα φάμε, χωρίς πατάτες τηγανιτές; ρώτησε ο Θοδωρής την Ελευθερία.

Τις πατάτες, αν θυμάσαι καλά, δεν τις έχει φέρει ακόμα στην Ελλάδα ο Καποδίστριας, του ψιθύρισε στο αυτί.

Όταν τελείωσαν το φαγητό, τα παιδιά δεν κρατήθηκαν και ρώτησαν τον πατέρα των παιδιών σε ποιες μάχες έχει πάρει μέρος και αν έχει γνωρίσει τον Κολοκοτρώνη.

Όλα τα χρόνια της σκλαβιάς προσπαθούσαμε να διώξουμε τους οχτρούς, αλλά η πρώτη επιχείρηση εναντίον των Τούρκων έγινε στη Χελωνοσπηλιά.

16 του Μάρτη του 1821 είχαμε στήσει ενέδρα με καμιά δεκαπενταριά παλικάρια, στα βράχια της «Χελωνοσπηλιάς» πάνω στο δημόσιο δρόμο προς την Τριπολιτσά, τους είπε.

Ο Κολοκοτρώνης είναι η ελπίδα μας! Γνώριζα και τον ανιψιό του τον Στριφτόμπολα από την Κέρτεζη. «Τι ειν' το κακό που γίνεται, στη μέση στο Λεβίδι. Κάνε βουνά γκρεμίζονται, κάνε στοιχειά παλεύουν. Μήτε βουνά γκρεμίζονται, μήτε στοιχειά παλεύουν. Έκλεισαν τον Στριφτόμπολα, οκτώ χιλιάδες Τούρκοι.» Αχ, τι σπουδαία μάχη ήταν αυτή. Έπεσε γενναία για την πατρίδα. «Όποιος από εσάς είναι αληθινός χριστιανός, αγαπά τον Θεό και θέλει να δει τον εαυτό του και την Πατρίδα ελεύθερη και δεν φείδεται της ζωής του, ας μείνει μαζί μου εναντίον των εχθρών!», με αυτά τα λόγια μας έδινε κουράγιο στη μάχη, τους είπε ο πατέρας των παιδιών.

Έχω το όνομα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, είπε με περηφάνια ο Θοδωρής.

Κι εμένα με λένε Ελευθερία. Να είστε σίγουροι ότι θα τα καταφέρουμε. Η Ελλάδα θα γίνει ελεύθερη και πάλι. Θα περάσουμε πολλά, θα αγωνιστούμε για λίγα χρόνια ακόμα, αλλά δε θα παραδοθούμε στον οχτρό. Η φλόγα άναψε. Ο δρόμος για την ελευθερία δεν είναι μακρύς, συμπλήρωσε η μικρή Ελευθερία. Κάλλιο ' ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά σαράντα χρόνοι σκλαβιά και φυλακή.

Εμείς οι Ρωμιοί, οι ραγιάδες, όπως μας λένε, καιγόμασταν κάθε στιγμή για τη λευτεριά. Τίποτα δε μας άνηκε. Χάσαμε τις περιουσίες μας, τα αδέρφια μας, τους γονείς και την πατρίδα μας. Δουλεύουμε ολημερίς για να πληρώνουμε το χαράτσι, για τα χωράφια, την παραγωγή μας και το κεφάλι μας, είπε ο πατέρας.

Η γιαγιά της οικογένειας θυμήθηκε έναν άλλο βαρύ φόρο. Το παιδομάζωμα. Έχει ακούσει ιστορίες πολλές για αγόρια που τα έπαιρναν με τη βία οι Τούρκοι για να τα κάνουν Γενίτσαρους, τους πιο άγριους στρατιώτες των Τούρκων.

«Μαύρη μωρέ πικρή ειν' η ζωή που κάνουμε

εμείς οι μαύροι κλέφτες

με φόβο τρώμε το ψωμί

με φόβο περπατούμε.

Όλη μωρέ όλη μερούλα πόλεμο

το βράδυ καρσούλι»,

τραγουδούσε ο πατέρας, καθώς ζαλώθηκε τα άρματα και έφυγε για το λημέρι του.

Η Παναγιά μαζί σας, φώναξε η μητέρα, σταυρώνοντάς τον.

Ελευθερία, νομίζω ήρθε η ώρα. Κοίτα! είπε ο Θοδωρής, ενώ στο παράθυρο εμφανίστηκε το γνωστό άγαλμα.

Μετά από αυτό το μαγικό ταξίδι πίσω στα χρόνια της Επανάστασης, τα δύο αδέρφια επέστρεψαν στο μνημείο Πεσόντων Αγωνιστών του 1821. Αφού υποκλίθηκαν μπροστά στα τρία αγάλματα, ανέβηκαν στα ποδήλατά τους και έδωσαν υπόσχεση ποτέ να μην ξεχάσουν σε ποιους χρωστάμε την ελευθερία μας.

«Ο δρόμος για τη λευτεριά»

Ποίημα από τους μαθητές της Δ' τάξης

Ο δρόμος για τη λευτεριά

έρχεται μόνο με δουλειά.

Στα μαύρα χρόνια της σκλαβιάς

έμαθες πώς να πολεμάς.

Με καριοφίλι και σπαθί

θα φύγουν όλοι οι οχτροί.

Και αυτή η σπίθα στην καρδιά

θα γίνει λάβα που κυλά.

Μη φοβηθείς ούτε στιγμή.

Σου δίνω δύναμη πολλή

να πολεμήσεις τα θεριά

με πίστη, πείσμα, σιγουριά.

Γυναίκες, κλήρος και παιδιά

θα σας βοηθήσουν σιωπηλά

γιατί κι εκείνοι αυτό ποθούν

πατρίδα ελεύθερη να δουν.

ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ

Η Ελευθερία και ο Θοδωρής είναι δύο δίδυμα αδέρφια, που πηγαίνουν στη Δ' τάξη ενός χωριού των Καλαβρύτων. Ένα ηλιόλουστο πρωινό, αποφάσισαν να πάνε μια όμορφη βόλτα με τα ποδήλατά τους ως το Ηρώο των Πεσόντων Αγωνιστών, κοντά στην Ι.Μ Αγίας Λαύρας. Ξαφνικά ένα από τα αγάλματα, που κοσμούν το μνημείο ζωντανεύει και ένα μαγικό ταξίδι πίσω στα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης ξεκινά. Είστε έτοιμοι να ζήσετε για μια ολόκληρη ημέρα στην Ελλάδα του 1821;

